

## BÖLÜM 4

# MUHASEBE MESLEĞİNDE DİJİTALLEŞMENİN (E-DÖNÜŞÜMÜN) MUHASEBECİLERİN STRES VE İŞ TATMİNİNE ETKİSİ: BİR YAPISAL EŞİTLİK MODELİ ÇALIŞMASI

Oğuzhan ÇARIKÇI<sup>1</sup>

### GİRİŞ

Teknolojinin önüne geçilemeyen hızı ile birlikte, bazı meslekler ortadan kalkarken bazı mesleki faaliyetlerin sürdürülmesine ilişkin uygulamalarda da dönüşüm yaşanmaktadır. Kısacası bilişim teknolojilerindeki gelişim, meslekler yada bu meslekleri sürdüren bireyler için bazı avantajlı yada dezavantajlı durumları beraberinde getirebilmektedir. Söz konusu değişim rüzgârından en fazla etkilenen meslek gruplarından biriside muhasebe mesleği ve muhasebe meslek mensuplarıdır.

Muhasebe mesleğinde yaşanan bu dijital değişim (e-dönüşüm) özellikle son dönemde daha da hız kazanmıştır. Teknoloji kullanma arzusu içinde olmayan veya bunu zorunlu olduğu için uygulama psikolojisi içinde olan, bir meslek mensubu ile söz konusu teknolojinin iş yükü, maliyetler gibi benzeri olumlu yansımaları olacağını düşünen ve bu algıya sahip olan bir meslek mensubunun doğal olarak bu değişime tepkisi birbirinden farklı olacaktır. Genel olarak bakıldığında muhasebe işlemlerinde teknoloji olanaklarının kullanımının muhasebe bilgisi kullanıcılarına zaman, güvenli işlem, maliyet ve iş yükü gibi önemli unsurlarda fayda sağlayacağı düşünülmektedir.

Bu çalışmanın amacı, muhasebe mesleğinde dijitalleşme ile birlikte yaşanan elektronik dönüşümün (e-Dönüşüm), muhasebe meslek mensuplarının stres ve iş tatmini durumlarına etkisinin incelenmesidir. Ayrıca çalışmada muhasebe meslek mensuplarında stres ile iş tatmini arasında bir ilişki olup olmadığına ilişkin tespitler de yapılmaya çalışılacaktır. Bu amaçla Isparta ilinde mesleklerini icra eden serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirler üzerine araştırma yürütülmüş ve çalışma bulguları neticesinde bir Yapısal Eşitlik Modeli ortaya

<sup>1</sup> Dr.Öğr.Üyesi, Süleyman Demirel Üniversitesi, İktisadi İdari Bilimler Fakültesi, oguzhancarikci@sdu.edu.tr, ORCID: 0000-0001-8709-9071

Ancak, dijitalleşmenin yetkinlik boyutu stresi, dijitalleşmenin sosyal ağlar boyutu iş tatmini, dijitalleşmenin teknolojiye yönelik ilgi boyutu iş tatmini, dijitalleşmenin olumsuz yönler boyutu iş tatmini, dijitalleşmenin olumsuz yönler boyutu stresi etkilememektedir.

Alan yazın ile çalışma bulguları karşılaştırmalı olarak değerlendirildiğinde; muhasebe meslek mensuplarının dijital uygulamalara ilişkin olarak yeterli bilgiye sahip olduklarında, seminer-panel ve benzeri eğitimler ile desteklendiklerinde, teknolojik altyapıya ilişkin bir eksiklikleri bulunmadığında dijital dönüşümden olumsuz etkilenmediklerini belirtmişlerdir. Ancak tersi bir durum söz konusu olduğunda dijital uygulamalara ilişkin direnç gösterdikleri ve olumsuz bir algıya sahip oldukları görülmektedir. Alan yazın ve araştırma bulguları açısından genel bir değerlendirme yapılacak olunursa; meslek mensuplarının mesleki uygulamalarda dijital değişime ayak uydurmaları ve değişime hazır olmaları durumu söz konusu ise herhangi bir açıdan stres faktörü görülmemekte ayrıca yaptıkları işten de tatmin olmaktadır. Şeklinde bir çıkarım yapmak mümkündür.

## **KAYNAKÇA**

### **Dergi**

- Tanç A. 2016. “Muhasebe Meslek Mensuplarının İş tatmini Üzerinde Kontrol Odağı Etkisini Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak, ss.83-98.
- Hacıhasanoğlu T., Karaca N. 2014. “Bağımsız Çalışan Muhasebe Meslek Mensuplarının ve Muhasebe Çalışanlarının Tükenmişlik, İş Tatmini ve Stres Düzeylerinin Belirlenmesine Yönelik Bir Alan Araştırması, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 19(4),ss153-170.
- Heybeli B., Kayıhan B., Tepeli Y., 2014. “Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Tatmin Düzeylerinin Demografik Değişkenlere Göre İncelenmesi: Muğla İli Örneği”, AKÜ İktisadi İdari Bilimler Dergisi, Cilt:16, Sayı:2, ss.155-165.
- Büyükyılmaz O., Vargün H., Uygurtürk H. 2019. “Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Bağlılık ve İş Tatmini Seviyelerinin Demografik Faktörler Açısından Analizi”, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, 12(1), ss. 27-42.
- Emre S.Ş., Ağca A. 2018. “Örgütsel Adaletin Muhasebecilerin İş Memnuniyeti Üzerine etkisi: Kütahya Örneği”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak, ss.27-44.
- Okutan E., Yıldız Ş., Konuk F. 2013. “İş Hayatında Tükenmişlik Sendromu: Finans ve Muhasebe Çalışanlarının Tükenmişlik Düzeylerinin Belirlenmesine İlişkin Bir Çalışma”, Çankırı Karatekin Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Cilt:3, Sayı:2, ss.1-17.
- Tanç A. 2016. “Muhasebe Meslek Mensuplarının İş Tatmini Üzerinde Kontrol Odağı Etkisini Tespit Etmeye Yönelik Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ocak, ss. 83-97.
- Tepeli Y., Heybeli B., Kayıhan B. 2014. “Muhasebe Meslek Mensuplarında Strese Neden Olan Faktörlerin Belirlenmesi Üzerine Bir Araştırma”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, 7(35), ss 742-756.
- Bekçi İ., Apalı A., Bozcu M. 2019. “Muhasebe Meslek Elemanlarında Stres Faktörünün İşten Ayrılma Niyeti Üzerindeki Etkisi: Muğla İli Örneği”, Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, Sayı:34, ss. 104-123.

- Yıldırım O., Tektüfekçi F., Çukacı C.Y. 2004. “Modern Toplum Hastalığı: Stres ve Muhasebe Meslek Elemanı Üzerindeki Etkileri”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 9(2), ss. 1-20.
- Zeytin M., Gökgöz A. 2011. “Muhasebe Meslek Mensuplarında Strese Neden Olan Faktörlerin İncelenmesi: Yalova ve Bilecik İlleri Örnekleri”, Gümüşhane Üniversitesi Sosyal Bilimler Elektronik Dergisi, Sayı:3, Ocak, ss. 99-118.
- Özer G., Özcan M., Aktaş S. 2010. “Muhasebecilerin Bilgi Teknolojisini Kullanımının Teknolojik Kabul Modeli (TKM) İle İncelenmesi”, Journal of Yaşar University Dergisi, ss. 3278-3293.
- Gönen S., Solak B. 2017. “Maliye Bakanlığı E-Dönüşüm Sürecinin Muhasebe Meslek Mensupları Açısından Değerlendirilmesine İlişkin Bir Alan Araştırması”, Muhasebe Finansman Dergisi, Ekim, ss. 63-80.
- Türker M., 2018. “Dijitalleşme Sürecinde Küresel Muhasebe Mesleğinin Yeniden Şekillenmesine Bakış”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 20(1), ss. 202-235.
- Allahverdi M., Karaer M. 2019. “E-Dönüşümün Muhasebe Mesleği Yeterlilikleri Üzerindeki Etkileri ve Türkiye’de Lisans Düzeyi Muhasebe Eğitiminin Mesleki Yeterlilikler Açısından Analizi”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 21(1), ss. 246-273.
- Çarıkçı O., Öztürk M. 2019. “Elektronik Muhasebe Uygulamaları Kapsamında Geleceğin Muhasebecileri Üzerine Bir Araştırma, Avrasya Uluslararası Araştırmalar Dergisi, Cilt:7, Sayı:16, ss. 1007-1026.
- Erturan E.İ., Ergin E. 2018. “Muhasebe Mesleğinde Dijitalleşme: Endüstri 4.0 Etkisi”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, Sayı:72, ss.153-165.
- Serçemeli M. 2018. “Muhasebe ve Denetim Mesleklerinin Dijital Dönüşümünde Yapay Zeka”, Turkish Studies, Economics, Finance and Politics”, 13(30), ss. 369-386.
- Sevim A., Bülbül S. 2017. “Bilgi Teknolojisi (BT) Projelerinin Başarısında Muhasebe Bilgi Sisteminin (MBS) Rolü ve Muhasebecinin Katkıları”, Balkan Sosyal Bilimler Dergisi, 6(1), ss. 1-17.
- Aslan Ü., Özerhan Y. 2017. “Big Data, Muhasebe ve Muhasebe Mesleği”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 19(4), ss. 862-883.
- Elçin R., Gerekan B., Usta M. 2018. “E-Fatura, E-Defter ve E-Arşiv Uygulamalarına Geçiş Sürecinde Yaşanan Sorunlar: Serbest Muhasebeci Mali Müşavirler Üzerine Bir Araştırma”, Mali Çözüm Dergisi, Mart-Nisan Dönemi, ss. 13-41.
- Yücel G., Adiloğlu B. 2019. “Dijitalleşme – Yapay Zeka ve Muhasebe Beklentiler”, Muhasebe ve Finans Tarihi Araştırmalar Dergisi, Temmuz, 17. Sayı, ss. 47-60.
- Akdoğan N., Akdoğan U.M. 2018. “Büyük Veri- Bilişim Teknolojisindeki Gelişmelerin Muhasebe Uygulamalarına ve Muhasebe Mesleğine Etkisi”, Muhasebe ve Denetime Bakış, 18(55), ss. 1-14.
- Tektüfekçi F. 2019. “Endüstri 4.0 Kapsamında Dijital Dönüşümün Güncel Elektronik Muhasebe Uygulamalarına Yansıması ve Pragmatik Yaklaşım Olarak Mali Mühendislik”, Bilgi Ekonomisi ve Yönetimi Dergisi, 14(1), ss. 43-56.
- Dursun D.G., Ektik D., Tutcu B. 2019. “Mesleğin Dijitalleşmesi: Muhasebe 4.0”, Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi”, 6(6), ss. 263-271.
- Kablan A., 2018. “Endüstri 4.0, Nesnelerin İnterneti-Akıllı İşletmeler ve Muhasebe Denetimi”, Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi Bilimler Fakültesi Dergisi, 23. Cilt, ss.1561-1579.
- Tekin E., Çilesiz Y.Z., Gede S., 2019. “Farklı Meslek Grubunda Çalışanların Algılanan Stres Düzeyleri ve Stresle Başa Çıkma Tarzları Üzerine Bir Araştırma”, Ordu Üniversitesi Sosyal Bilimler Araştırmaları Dergisi, 9(1), ss. 79-89.
- Kaplanoglu E. 2014. “Mesleki Stresin Temel Nedenleri ve Muhtemel Sonuçları: Manisa İlindeki SMMM’ler Üzerine Bir Araştırma”, Muhasebe ve Finansman Dergisi, Ekim, ss. 131-150.
- Aksoylu S. 2019. “Muhasebe Meslek Mensuplarında Strese Neden Olan Faktörler Üzerine Bir Araştırma: Kayseri İli Örneği”, Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi, 21(1), ss. 228-245.

- Kayihan B., Tepeli Y., Heybeli B., Bakan H. (2015), “Muhasebe Meslek Mensuplarında Strese Neden Olan Faktörlerle İş Tatmin Düzeyleri Arasındaki İlişkinin Analizi: Muğla İli Örneği”, Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi, 3(14), ss. 374-390.
- Özer G., Günlük M. 2010. “Örgütsel Adaletin Muhasebecilerin İş Memnuniyeti ve İşten Ayrılma Eğilimine Etkisi”, Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 9(2), ss.459-485.
- Erduru İ., Deren A., Uzun E. (2017). “Muhasebe Meslek Mensuplarının Mesleki Tükenmişliğinin İş Tatmini Üzerine Etkilerinin Değerlendirilmesi: Adana Hacı Sabancı Organize Sanayi Bölgesinde Bir Araştırma”, Ömer Halisdemir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 10(2), ss.158-176.
- Akçakanat, T., Erhan T., Uzunbacak H.H. (2019). “Meslek Aşkıının İş Tatmini Üzerine Etkisi: Akış Deneyiminin Aracı Rolü”, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, 2(1), ss. 80-95.
- Eskin, M., Harlak, H., Demirkıran, F., Dereboy, Ç. (2013). “Algılanan Stres Ölçeğinin Türkçeye Uyarlanması: Güvenilirlik ve Geçerlilik Analiz”, Yeni Symposium Journal, 51(3), ss. 132-140.
- Cabı, E. (2016). “Dijital Teknolojiye Yönelik Tutum Ölçeği”, Kastamonu Eğitim Dergisi, 24(3), ss. 1229-1244.

#### **Kitap**

- Sevim A., 2009. “Dijital Muhasebe”, Anadolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Arifoğlu A., 2004. “e-Dönüşüm: Yol Haritası, Türkiye, Dünya”, Sas Bilişim Yayınları, Ankara.
- Yöndem D.Z., 2011. “Kişilik Dinamikleri ve Stresle Baş Etme”, Efil Yayınevi, Ankara.
- Baltaş Z., Baltaş A. 2010. “Stres ve Başa Çıkma Yolları”, Remzi Kitabevi, İstanbul.
- Şeşen H., Meydan H. 2011. “Yapısal Eşitlik Modellemesi AMOS Uygulamaları”, Detay Yayıncılık, Ankara.
- Hackman, J. R., & Oldham, G. R. (1976). “Motivation through the design of work: Test of a theory. Organizational Behavior and Human Performance”, 16(2), 250-279.

#### **Tez**

- Yıldız M. 2012. “Muhasebe Meslek Mensupları Sorunlarının İş Stresi ve İş Tatminleri Üzerine İstanbul İlinde Ampirik Bir Araştırma”, Doğuş Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İşletme Anabilimdalı, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi

#### **Kongre Bildiri Kitabı**

- Basım, H. N., & Şeşen, H. (2009). “Örgütsel adalet algısı-örgütsel vatandaşlık davranışı ilişkisinde iş tatmininin aracılık rolü”, 17. Yönetim ve Organizasyon Kongresi Bildiriler Kitabı, Eskişehir, 21-23 Mayıs.